

Dr. Vytautui Donielai – 85

Sydnejiškis dr. Vytautas Doniela, žinomas ir kaip akademikas, ir kaip veiklus ALB narys, šiuo metu sulaukia 85-ojo gimtadienio. Ta proga „Mūsų Pastogė“ pateikia jam kelis klausimus.

Pradėkime nuo pat pradžių. Kokia Jūsų vaikystės aplinka ir – gan asmeniškai – kokie ankstyviausi prisiminimai?

Esu aiškus žemaitis, gimiau 1930 m. vasario 12 dieną Skuode, turbūt ten ligoninėje, nes mano mama Paulina (iš Žagarės), baigusi mokytojų kursų buvo atsiųsta į seną ir gan istorišką Žemaitijos kaimą Šatraminius, Mosėdžio valsčiuje, kur ir ištekėjo. Kalbant apie mano ankstyviausius išpučius – tai buvo raidės, kaladėlėse ar knygutėse vaikams.

Atrodo, dar voliodamasis ant grindų pirštu rodydavau ir mamos klausdavau, kokia ta raidė? Ir taip vieną kartą iš kelių raidžių išvydau SUSIDARANTĮ ŽODĮ. Kambarys, tiksliau – mano pasaulis – tiesiog nušvito. Ir ta nuostabaus nušvitimo akimirka man išliko akivaizdi visam gyvenimui (tuomet Vytautas buvo tik apie 2.5 metų. Red.).

Vėliau, persikėlus į Plungę, kur mano tėvas turėjo knygyną, labai mėgau skaityti knygas (ne retai paslapčia, nes buvo sakoma, kad dažnas skaitymas sugadina vaiko akis – beveik taip ir įvyko). Netrukus supratau ir ką rodo žemėlapiai, o knygyno klientams šitaip laikraštįje „aiškindavau“ apie Italijos - Abisinijos karo eigą, kuri (kaip dabar žinau) vyko 1935 metais.

Žinoma, knygyno prekyba buvo susijusi su skaičiais, procentais, todėl natūralu, kad matematika apskritai liko man lengva, netgi linksma pramoga. Pradėjus eiti į mokyklą, kai mokinukus skirstant ir klausinėjant vis kiekiau, atsakiau, kad $20 \times 20 = 400$, tuoj buvau nuvestas į aukštesnį skyrių – kaip tik dėl susigaudymo aritmetikoje. Bet užtat labai nesisekė su vadinamais rašinėliais. Jau gimnazijoje Vokietijoje per rašinėliams skirtą valandą sėdžiu, parašau kokį sakiniuką, manau jį esant netinkamam, nubraukiu, gal pakeičiu, ir taip net pilno puslapio neparašau. Nuolatinis pažymys būdavo 3 ar 3+ (iš 5), ir tik vieną vienintelį kartą gavau netgi keturis su minusu. Tasai tokios garbės sąsiuvinys dar po tiek metų tebeguli kažkur tarp mano popierių. Juokais – gal kokie genai prisidėjo, kad man teko labiau struktūrinis, abstraktus galvojimas, negu žodinis, balbinis.

Atrodo, Jūsų jaunystė pasidalijo tarp Plungės ir DP stovyklų Vokietijoje. O tiksliau?

Plungėje baigiau 4 gimnazijos klases, bet sovietams grįžtant ir 1944 m. vasarą sustojus prie Šiaulių, mūsų šeima išsikėlė pas gimines prie Mosėdžio. Spalio pradžioje frontui pajudėjus, arklių traukiamu vežimu iškeliajome Vakarų kryptimi – pirma per Klaipėdą, kuri jau buvo evakuota, tada tuo pačiu vežimu per visą smėlėtą Kuršių Neriją ir išstisus Rytprūsius (aplenkiant anglų labai daugomą Koenigsbergą) iki Schneidemuehl miesto į pietus nuo Danzigo, kur kariuomenė rekvizavo arklius. Tarp kitko, tose sąlygose arkliai tik traukė pabėgėlių vežimus, o patys žmonės kiek sugebėdami šalia ejo pėsti.

Toliau mūsų šeima (tėvai, 7-erių metų

Prie Freiburgo Universiteto (buv. Vakarų Vokietija) durų, šalia Aristotelio, 1959 m.

sesuo Danutė ir aš) buvo paskirta keliauti traukiniu iki Berlyno, kur gavome darbus.

1945 metų vasario pradžioje per didįjį Berlyno bombardavimą tapome „ausgebombt“. (Jei ne tas įvykis, po 9 dienų ten būčiau buvęs penkiolikmetis ir galbūt vėliau uniformuotas dalyvavęs Berlyno gynime. Vėlgi juokais – gal net patekęs į tą garsųjį Berlyno pabaigos filmuką, kur Hitleris už drąsą apdovanoja eilę penkiolikmečių!).

Mūsų kažkaip pilnai išlikusi, bet vėl benamė šeima buvome perkelti netoli Šveicarijos sienos. Maisto buvo daugiau ir galvojau, kad po karo valgysiu tikrai tą skanų vietinį minkštą sūrį. Karui tikrai pasibaigus, iš prancūzų zonos per amerikiečių zoną (Wiesbaden) atvykome į anglų zoną pas surastus gimines.

Mano mokslai tęsėsi lietuviškose gimnazijose (Montgomery, Seedorf, Stade), kol dvejus mokslo metus sujungęs į vienerius, gimnaziją baigiau Dedelstorfo gimnazijoje. Tai buvo 1948-iejį, pats emigracijos įkarštis.

Su būreliu mokslo draugų pasirinkome Australiją. Italų laive „Protea“ atsivalgę makaronų avansu keliolikai metų, per Bonegillą mūsų kuopelė buvo atsiųsta į Leigh Creek vietovę Pietų Australijos dykumoje. Tai buvo rudosios anglies kasyklos, kasamos ratais nuo paviršiaus vis gilyn, bet mes susigyvenę aštuoniolikmečiai sugebėjome sukūti ir kentėti neteko.

Išipratimo sukūrėme netgi skautų skiltį.

Dar Vokietijoje, berods Seedorfe, buvau nenurimstančių ir vis iškylauti trokštančių vilkiukų draugininku. 1947 metais, DP lietuvių skautų grupėje dalyvavau pasaulinėje Jamboree Prancūzijoje. Bet nors skautavimas iš tiesų yra labai vertinga jaunimo organizacija, tokia manoji veikla, galima sakyti, per kontraktą ir baigėsi dykumoje.

Kokiu būdu netrukus perėjote į vėliau Jūsų gyvenimui būdingą akademinę plotmę?

Kaip žinoma, atvykėlių darbo kontraktas buvo 2 metams, bet manasis pagal prašymą buvo sutrumpintas. Mane traukė Sydnejaus Universitetas, o kasyklose knygų galėdavau sko-

Vytautas Doniela

The University of Sydney: entered 1950, soon was awarded a state scholarship. Bachelor of Arts (First Class Honours) 1954, thesis “The a priori before Kant” Master of Arts (First Class Honours) 1956, thesis “The Notion of Essence” Sydney Uni. overseas scholarship, held at **Universitaet Freiburg**, West Germany, 1956 - 1959:

Dr.phil. cum laude 1959, dissertation “Das Verhaeltnis der Logik zur Ontologie”,

The University of Newcastle: 1959 Lecturer in Philosophy,

1966 Senior Lecturer in Philosophy,

1977 Associate Professor in Philosophy,

Twice Head of Department of Philosophy.

Papers presented at international philosophy conferences (especially on Hegel) at Salzburg 1977, Belgrade 1979, Oxford 1980, Athens 1982, Moscow 1987. Presented papers at Australian philosophy conferences and organised three philosophy conferences at Newcastle University.

Published a number of articles in Australia and overseas and reviewed some 35 philosophy works for professional journals.

lintis iš Adelaidės valstybinės bibliotekos. (Tuo metu, vienas Adelaidės dienraštis reportaže apie tą biblioteką paminėjo kuriozą, kad kažkas dykumoje užsisako Platoną ar panašiai). Galiu dar pridurti, kad mano pagrindinis pomėgis buvo filosofija. O į ją atėjau per tą linksmą dalyką – matematiką. Abitūros vadovėlyje apie diferencialus ir integralus viskas buvo aišku, bet man klausimus kėlė tokios ten būtinos sąvokos kaip “begalinės mažybės” ir “begalinės didybės” (angl. infinitesimals). Vėliau pamačiau, kad šita problema tebesitėsia nuo klasikinės graikų filosofijos (per “Zenono paradoksus”), Leibniz’ą, Kanto kategorijas, Hegelį ir t.t., ir atsiliepia net kvantų teorijoje fizikoje. Turbūt ne vienam atrodo keistai, kad “vienetas” ir “taša” (continuum) turi problemų, bet mokslinėje metodikoje taip jau yra. Taigi, įstojau į filosofiją Sydnejaus Universitete 1950 metais. Mano laikais, filosofijos departamentui tuomet vadovavo kietasis prof. John Anderson.

Tiek atkeliauvus, pasakykite ka nors apie savo studijas ir darbus.

Galima būtų kalbėti ir ilgokai, ir trumpokai. Jei turėsite vietos, gal tiesiog idėkite santrauką, tarsi asmeninę kroniką. [Tokia santrauka čia dedama rėmeliuose. Red.]

Jūs palaikėte ryšius ir su kitais universitetais. Vėl vieną kitą sakini, prašau.

Dirbdamas prie doktorato Vokietijoje, 1956 m. apie pusmetį buvau ir Oxfordo Universitete. Vėliau, 1966 m. po šešis mėnesius dirbau Heidelbergo Universitete ir London School of Economics and Political Science (ten dėstė prof. Karl Popper), 1973 m. – Sussex Universitete Anglijoje. Ten buvo prof. Z. Barbu, kurio veikalas “Problems of Historical Psychology” sutapo ne tik su mano analitiniais interesais bet ir skirtingų ideologijų praktiniu pažinimu. Bet kai pradėjau vis labiau krypti link Hegelio, keturis pusmečius (1973, 1977, 1980, 1985) dirbau Hegelio Institute Bochum’e (tada dar Vak. Vokietija). Todėl

Prof. Vytautas Kavolis (JAV “Santara”) ir prof. Vytautas Doniela (Australijos “Šviesa”) susitikime Lietuvoje.

ir mano paskaitos tarptautiniuose kongresuose Salzburge, Maskvoje, Belgrade, Oxforde, Atėnuose, buvo apie kai kurias temas iš Hegelio.

Kaip žinoma, buvote veiklus ir filosofijos srityje Australijoje. Bet nepagalvokite ir detalių.

Buvau Australijos filosofų draugijos narys, skaičiau gal apie 10 pranešimų metinėse konferencijose. Du kartus buvau (labiau specializuotos) Australijos fenomenologijos draugijos pirmininku. Iš tiesioginio darbo Newcastleje draugiškais pagrindais kartais nuvykdavau į Macquarie Universitetą (Sydney) pas prof. Max Deutscher, skaityti seminaruose ar pan. sukvietame būrelyje. Panašiai pagal kvietimą ir kitur (Canberra, Hobart, Armidale ir tt.). Paskutiniame savo universitetinio darbo dešimtmetyje vis labiau krypau, šalia Hegelio, link politinės ir socialinės filosofijos. Šitame kontekste plėtojavau vad. mentalitetų teoriją – tai egalitarizmo ir autoritarizmo genezės bei dinamikos teorija.

Bendrai, tarp mano ilgesnių Newcastleje skaitytų kursų buvo: Filosofijos įvadas, Logikos įvadas, Logikos pagrindimo istorija, Britų empirikai, Racionalizmas ir Kantas, Hegelio “Dvasios fenomenologija”, Universalijos, Visuomeninių mokslų metodiniai aspektai, Politinės minties klasikai, Egalitarizmas ir autoritarizmas. Trumpesni kursai lietuvių egzistencializmas, estetiką, etiką ir kai kurias specializuotas filosofijos šakas.

Apskritai, mano filosofinė orientacija bei ryšiai buvo labiau europietiški (gal vokiški), negu daugumai mano kolegų iprastieji anglosaksiški pagrindai. Australijoje, kaip britų imperijos dalyje, dar buvo normalu, kad tolimesnėms studijoms vykstanta būtent į Angliją, tad Australijos filosofijos istorijoje Dr. Maurita Harney pastebė, kad tuo metu aš pasidaręs “a prominent figure in the development of contemporary European philosophy in Australia and a scholar of international repute in this area.”

Didoka mano darbo dalis susidarė iš vadovavimo bakalauro, magistro, doktorato darbams bei koleginiam vertinimui darbų, atliktų kituose universitetuose. Na, o vienas mano doktorantas net savo knygą dedikavo man. Galima pridurti, kad dirbant dažniausiai su vyresniais studentais Newcastle Universitete įsikūrė veiklus Philosophy Club, kuris leido savo žurnalą “Dialectic” ir ruošdavo turiningus metinius savaitgalius.

Bet, nukrypstant, savotišką ryšį turėjau ir su vietiniais ekonomistais bei inžinieriais. Tais laikais buvo normalu, kad savo studijų pradžioje jie gaudavo mokslinės logikos pagrindus, o paeiliui kokius šešerius metus tokią savaitinę valandą duodavau aš. Taip

Nukelta į 6 psl.